

De l'u al deu,
western

Hawks, una frase genial que és tot un film

Antoni Serra

Amics meus i col·legues en la utopia, en el món imaginatiu de la creació cinematogràfica —i també en la literària, artística o científica (De Broglie, Einstein)— hi ha, en no poques ocasions, una frase, una sola frase que és tot un film. O sigui, que la frase té la dimensió, la força, la capacitat sensorial que justifica tot el procés de creació de la pel·lícula.

És el cas de *Río Lobo*, un dels darrers —o darrer, definitiu en el sentit físic i temporal— *westerns* de Howard Hawks.

Jo diria, si m'ho permeten, que Hawks és el més nord-americà dels realitzadors que s'iniciaren en el cinema mut —sense comptar Griffith, lògicament— i així queda reflectit, al llarg de la seva trajectòria de director, amb nombrosos títols a la seva fil-

mografia, independentment del tema que tracti: bèl·lic, gangsterisme, *western*... I, per altra part, la condició manifesta de nord-americantat no molesta ni sembla insultant, a diferència del que succeeix amb d'altres realitzadors.

Río Lobo és la darrera de la tetralogia que Hawks dedicada als rius: *Red River* (1948), *The Big Sky* (1952) —la més interessant, crec no equivocar-me si així ho afirm, amb un llenguatge més contundent i ferm— i *Río Bravo* (1958). Però, malgrat tot, *Río Lobo* (1970) és la meua preferida, un dels deu *westerns* que em varen causar un impacte especial a la meua època de jove il·lusionat i no sé si dir, fins i tot, il·lús. Perquè és el film, com ja he dit, d'una sola frase. La recorden, vostès? Facin memòria: vespre a la

prada, foguera típica del gènere, galanteig entre el sudista i Jennifer O'Neill, el coronel ja major (interpretat per John Wayne, no mancat d'ironia) que dorm plàcidament a certa distància... i, al dia següent, despuntant l'albada, el coronel se n'adona que l'al·lota dorm al seu costat, ben aferrada al seu cos. Recorden ja la frase? L'escena és pur romanticisme *westernià*, amb un toc d'ironia i sarcasme. Jennifer O'Neill, amb una ingenuïtat quasi angelical, al veure la sorpresa de John Wayne (per haver-lo elegit a ell i no al jove net sudista) el tranquil·litza amb la ja famosa, perdurable i decisiva frase: ell era un home «més confortable». I la frase —o el seu sentit literari, però rotund— es manté al llarg del film, es re-

peteix, fins a la darrera i definitiva escena abans del *the end* clàssic i ineludible.

Just amb aquesta frase —tan senzilla, tan irònica, tan inequívoca— Howard Hawks podia haver passat a la història de la creació cinematogràfica —dins el context insubstituïble del film i que li dona caràcter i categoria, és clar.

Per altra part, en una valoració pròxima a l'objectivitat (si és que això, l'objectivitat, existeix i no és un trist invent dels acadèmics academicistes per desprestigiar la subjectivitat), *Río Lobo* és una pel·lícula que manifesta un cert cansament imaginatiu, fins i tot de llenguatge narratiu, una certa repetició creativa que havíem trobat en els altres tres films de la tetralogia. A Hawks ja li restaven poques coses a dir, cal pensar, tal vegada a causa dels seus 74 anys d'edat (havia nascut el 1896, a Goshen) i d'una llarga, extensíssima filmografia que quasi bé tot ho inclou.

I precisament perquè m'agraden les frases ben construïdes i les paraules que no són pura repetició funcional, o sigui les frases i les paraules que tenen tacte i gust i color, *Río Lobo* és el darrer dels deu *westerns* que havia elegit per commemorar el centenari. Acabam l'any i, ja em perdonaran vostès un altre cop, aquest modest vell apassionat de la cinematografia seguirà atrapat a la teranyina cinematogràfica que va dels anys quaranta als setanta. I punt.

Perquè, amics meus, el cine d'aquell temps —el *western* inclòs— és l'art cinematogràfic més jove i creatiu possible, sense efectes especials ni santificacions burocràtiques de la imatge. Ja que el present, el mateix futur que de cada cop és més tenebrós, em recorda aquell poema de Torra que diu:

Quem se decifra

Dita a pròpia sentença.

No caminho de Tebas principia a morte.

I el cinema d'aquells anys —amb els deus *westerns* de la meua tria personal i intransferible: Ford, Vidor, Peckinpah, Daves, Ray, Walsh, Zinnemann, Buzzell i Hawks, i uns quants més que podria haver afegit— no va emprendre el camí de Tebas. ■

